

Megjelenik minden csütörtökön. — Előfizetési ár: egész évre 4 frt, fél évre 2 frt, negyedévre 1 frt. — Hirdetések ára: 4 hasábos petit sor 8 kr. Az előfizetési pénzeket a Szent-István-Társulat igazgatóságához, a kéziratokat a lap szerkesztőségéhez (IV. Lövész-utca 13. sz.) kérjük küldeni.

Budapest, 1883.

45. szám.

November 8.

A házasság-kötések.

I.

(M—y.) Midőn Rómában a polgári bevillongások, a triumviratus és száműzetések a lakók létszámát fölöttébb leaszottatták, s a polgárok nagyobb része nőtlen volt, Caesar s utóbb Augustus császár szigorú törvényeket hoztak a nőtlenek ellen. Caesar egyenesen a nők hiúsága ellen fordult, s míg egyrészt jutalmat adott az oly hitvesnek, akinek legtöbb gyermekei voltak, másrészt az olyan nőknek, kik negyven éven túl házas életben lévén, gyermekek nélkül maradtak, eltiltá az ékszerek viselését és a hordszék használatát. Augustus jutalmat adott a házasoknak és büntetéseket szabott az agglégényekre. De Rómában akkor, épen úgy mint nálunk most, a házasságot esztelen tehernek tekintették, amelyet csak az vállalt magára, aki másképen nem tudott boldogulni. Évtizedek multak el, s a szigorú törvények nem hozták meg a kívánt eredményt, sőt a római hidalgók egyenesen Augustushoz folyamodtak a szigorú törvény eltörlése végett. Ekkor történt az, mit Dio Cassius leír, hogy Augustus egyik oldalra állítá a házasokat, a másikkra a nőtleneket. Az utóbbiak roppant nagy számmal voltak. A polgárokat ez az összehasonlítás csodálatra ragadta, de egyuttal meg is szégyeníté. Augustus akkor a hajdani censorok méltósága- és komolyságával így szólott hozzájuk: »A háborúk és betegségek megriktván a polgárok számát, mi lesz városunkból, ha többé senki sem házasodik. A város nem áll házakból s nyilvános piacokból, — hanem emberekből. Ti nem fogtok látni, — mint a mese mondja, — embereket kikelni a földből, hogy éretteket dolgozzanak. Ti nem azért vagytok nőtlenek, mert a magányt kedveltetek, mert közöletek mindeniknek meg van a maga asz-

tala és ágyasa, hanem mivel gondtalanul akartok élni kihágásokban. Akarjátok, hogy felhozzam a Vesta-szüzek példáját? Jó! Ha nem tartjátok meg a szemérem törvényeit, lakoljátok ti is úgy, mint ezek. — Az én czélom nem más, mint a köztársaság fenmaradása. Én szigorubbá tettem azok büntetéseit, kiknél semmi eredmény sem mutatkozott, de jutalmat is adtam azoknak, kik hódoltak e törvénynek, olyan jutalmat, hogy nem hiszem, miszerint valaha erény hasonló jutalomban részesült volna. Hány és hány hitvány jutalom van, melyért készek vagytok élteteket veszélyeztetni, — s az én jutalmam nem képes arra birni, hogy nőt vegyettek s gyermeket neveljetek.«

Ugyane szavakat lehetne elmondani most is, mert emberek és körülmények most sem jobbak, mint Augustus korában. A teljes függetlenség utáni vágy, a könnyelmű életmód iránti előszeretet, az irtózat az élet komoly foglalkozásaitól, s végül a szív és kedély elnemtelenedése a főokok, hogy mindenütt, de kiváltképpen a fővárosokban, a házasságkötések mindinkább kevesbednek. A statisztikai adatok kimutatják, hogy míg a vadházasságok egyre-másra szaporodnak, a tisztas házasság-kötések szemlátomást gyérülnek. Az erkölestelenség emez irányban már széles és mély medret ásott magának, amelyen szabadon törhet előre. Nem szólunk itt az érdekszámítás-üzérkedési czélből kötött házasságról, amelyek sajnos, az összes házasságkötéseknek legalább is kilencz-tizedrészét teszik, — mert immár oda jutott társadalmunk, hogy semmit, még a legszentebb köz- vagy magán-ügyet sem tekintheti az önérdek hozzájárulása nélkül; hanem szólunk általában az okokról, amelyek minden rétegében a társadalomnak otthonosak s a családi élet megrontásának ismert tényezői. Eléggé jellemzi a szomorú hely-

zetet az, — hogy egyik ember azt mondja: »Nem házasodhatom meg, mert nincs semmim, szegény vagyok;« ellenben a másíkról azt mondják: »Nem bolond, hogy házasodjék, hiszen gazdag.«

Mindkét mondásban benne van a társadalomra nehezedeő súlyos átok, amely csakis az erkölcsi törvények lazulásában, a vallástalanságban, a szabadelvűségben leli forrását. Hűség, kötelem, áldozat oly fogalmak, amelyeknek a mai társadalom nem ad többé talajt.

Eme borzasztó pusztulásnak okai belsők és külsők. Szemléljük ezeket egyenként s azután lássuk, minő eszközök volnának alkalmasak arra, hogy a családi élet utáni előszeretet és a társadalmi feladatok legfenségsőbbjének tekintélye s tisztelete újból életre keljen.

Az új fészek. *)

Utra kelve szebb vidékre szárnyal
Ősszel a madár . . .
A liget már nem fűdi be árnynyal.
Tarlott a határ;
Pusztá régi fészket fölceréli jobbal.
Déli tájon intő büszke pálmalombbal. —

Ah nem ilyen őszi költözésed
Drága hű barát!
Odahagyni régi, enyhe fészked
Nem, nem akarád!
Hisz e fészek, oltár szent virágin áll,
Koszorut körötte font szeretet s hála. —

Új tanyád hajh! tépelt árva fészek,
Nézd e bús romot . . .
Mig letűnnek zord egén a vészek
Vív sz sok ostromot!
Miglen új virág nő letarolt avarján
S végre megpihenhetsz béke szende karján. —

Majd ha lent állsz szőke Duna habján
S könyvet öntsz belé:
Ezt a hullám gyászemlékbe kapván
Viszi Fadd felé . . .
Oda ér, siratja régi szent áradat
Súgva, hogy utánna ég szerelmi vágyad!

De töröld le könyved, azt a gyászlót,
Oltsd ki bánatát . . .
Tűzd a romra apostoli zászlót
Küzd a szent csatát!
Jó volt harczod eddig, ide hitt az Isten;
Hogy szerető szívvél győzz szíveken itten!

Puha páston gyáva is heverhet . . .
Harczra férfi kell,
Atlaszi váll, mely vigye a terhet
Bátran égre fel!
Küzdj a vészes árral, hulljon a verejték . . .
Az egek a gyöngyöt kintengerbe rejték!

*) Ft. H. . . y Gábor plébános barátomnak, midőn új javadalomra távozott.

Templomod bár ócska, — ott az Isten!
O lesz a vezér!
Szél s viharban karja egyet intsen;
S csend van, nincs veszély!
A kereszt is ott áll, örök élet fája,
Éden lesz tövénél, fészked őszi tája.

S im virúl már! őszi kis kököresint
Hoz a pusztá táj . . .
Mely utadra szent reményt, gyönyört hint.
Bizva hint a nyáj;
S e reménysokorhoz szív rózsáit adja . . .
Boldog léssz barátom, ily nyáj pásztor atyja —

E szíveket oltsd, érzésatöre,
O az, Mária!
Édenednek szép tavaszt csak tőle
Illik várnia!
Légy dicsének angyal-hirdetője, Gábor!
S ő feletted áll mint győztes égi tábor!

Nyájad' enyhítsd böles igék savával
A kereszt alatt . . .
Hívd szeretet furulya-szavával
S mind veled halad,
Vészben és derűben fel fel, mind előre . . .
Nyáj s a pásztor együtt, — égi legelőre!

Zengj hitet, zengj mennyei szerelmet
S a remény dalát . . .
Tört szívekbe ezt kell belehellned:
S megvigasztalád!
Légy e könyházában üdvnek Orfeussza
Ki kobbazzán Istent le a földre huzza!

Ah röpjél hát hitnek csalogánya
E bús táj felett,
Jön imádra szebb tavasz koránya
Jön új kikelet . . .
S ha a kegynap áldott dús nyarat megéred:
Fészken a béke s üdv gyümölcse, — bérérd!

.....SI.

Négy vázlat.

— Beszély képekben. —

Élő szóbeli elbeszélés után: **Dezső.**

Gróf Daruvári Leontina urnő fényes termeiben szép uri társaság gyűlt össze. — Andódy Elemér, egy fiatal, tehetséges képiro épen befejezé négy vázlatát, melyeken néhány negyedórása dolgozott. E vázlatok, habár csak futólagos karczolatok, mégis az eszme eredetiségében, a körvonalak könnyűségében s biztonságában leányt, és egy zsidőngyönököt ábrázoltak.

A társaság közelebb lépett, miután a fiatal művész fölemelkedett s a rajzolás közben homlokára hullott dús haját visszasimítá.

— Pompás, elragadó! kiálta fel a grófnő, okos, szép szemeit majd a fiatal művészre, majd ennek remek művére függesztve, s azt nagy tetszéssel méregetve. — Pompás! ismétlé, s most azt hiszem, uraim és hölgyeim, nem lesz nehéz ily pompás, elragadó illustrá-

ezíóhoz alkalmas szöveget találni, vagy kitalálni, ha ez önöknek jobban hangzik! — Rajta, huszárezredes! Ön legbátrabb itt köztünk; önnek kell kezdenie! Aki annyit járt a világban, mint ön, ki annyi országot látott, annyit átélte és tapasztalt, annak, úgy hiszem, csak amugy az újjából hull az olyan történetke, amelyben három, négy, öt fiatal hölgy játszsza a főszerepet.

— Az ég szent szerelmére, nem, csak ezt nem, kegyelmes asszonyom! kiálta fel a megszólított, mindkét kezével akarva mintegy elhárítani magáról a mesebeszélő tisztségét, amelyet éppen reá akartak ruházni; ha parancsolja, kegyelmes grófnőm, e pillanatban kifejtek szépecskén egy pompás tervet, hogyan fogok egy század huszárral egy, hárommannyi gyalog katona által őrizett erődöt megrohanni és bevenni; de szépirodalmi vállalatba bocsátkozni, — egy elbeszélést faragni öt iskolásleánnyal s egy zsidó kalmárral, mint »adott tényezőkkel«; no már, ezer mennykő, azaz, — ezer bocsánat, — akartam mondani: ezer bomba és gránát, ezt ne kívánják tőlem! — E mellett a derék hadi harezedett homloka az ijedelemtől hatalmasan kezdett izzadni.

— Már látom, vágott szavába a grófnő, hogy önnek közreműködését nélkülözniük kell, Dörmögny ur! E bevezetése után ezen csinos öt leányka számára négy vázlatunkon, alig lenne egyéb kilátásban, mint hogy ön mindmegannyi nyers markotányosnót faragjon belőlök, kik szidják folyton a commandánst, hogy miért változtatja minduntalan a hetyke, csinos tisztet!

Az ezredes könnyebbülten főlshajtott, s illedelmes esőket nyomott a feléje nyújtott kézre.

— Kegyed, grófnő, nagy emberismerő, szolt behelzölög az ezredes az, éltes hölgy felé fordulva; mindenesetre olyasmi került volna elbeszélésemből!

— Ha kegyes lesz átengedni az ezredes úr helyett a történetregélői szerepet — — — szolt meg élesen sipító hangon Hegykövi bárókisasszony, aki melleleg legyen mondva, elég nagy számú esztendővel rendelkezett már arra, hogy a »bárókisasszony«-ból a »kis« szóeska elmaradjon.

— Oh kérem, kérem, hangzott mindenfelől illedelmesen; csak a fiatal művész nem látszott egyetérteni azzal, hogy Hegykövi kisasszony legyen vázlatának a magyarázója; mert, amint az ajánlat elhangzott, hirtelen félrefordult, és dr. Bernáth, akadémiai igazgatótanárnak néhány szót súgott a fülébe, amelyekre ez igenlőleg látszott bólintani dús, hófehér hajjal borított fejével.

Hegykövi urnő, aki már három öncsinálta költeménnyel lépett fel a nyilvánosság előtt, egy meglehetősen olvasatlan szépirodalmi közlöny hátlapján, megigazította nyerges orrán a kékes szemüveget, sorba rakta maga elé a négy vázlatlapot, aztán újra másképp helyezte el azokat, köhécselt egyet, szerföltt kecses, a fagypontra alul tiz foknyi mosolylyal tekintett a fiatal művészre, és végre valóban mézédésen s mintegy átszellemülten így kezdé: — Volt egyszer egy . . .

Ezen első bekezdésnél nem mehetett tovább.

— Ah, tehát egy mese! suttogott közbe félig viszatartott ásitással s félreérthetlen hangsúlyozással a kenderszőke követségi titkár s összehuzta szemöldökét.

— Volt egyszer egy . . . hangoztatá újra a bárókisasszony.

— Mily czime is van tulajdonképen az ön történetének, mely igazán nagyon érdekesnek mutatkozik?

Ezen ismételt félbeszakítás, melyet a társaság egy másik hölgye okozott, az elbeszélőnőt, úgy látszik, kissé zavarba hozta; újra köhécselt s az ezalatt lecsúszott kékes szemüveget visszailleszté a mintegy arra termett mélyedésbe, s egyébiránt azon erős meggyőződésben látszott lenni, hogy a rögtönzött, de meg nem szülemlett irodalmi termékének a czime voltaképen rózsás újjainak hosszú, hegyes körmeiről kell, hogy leolvasható legyen.

Bizonyos ideig meglehetősen aggasztó, feszélyező szünet állott be, mely alatt az udvari bankár, Aranymezey úr epedő szaglási organumának két hatalmas erősitést juttatott aranyos szelencéjéből; aztán Hegykövi bárókisasszony harmadszor kezdé rá, és pedig ezuttal ezen bekezdéssel:

— Az árvalányhajtündér. Rege — Volt egyszer egy király és egy királyné. . . .

— Vigasztalhatlan vagyok, szolt meg most megint az akadémiai igazgató-tanár, vigasztalhatlan vagyok kedves baronesse, hogy éppen nekem kell az ön pompás regevarázsát első virágzásában megsemmisítenem. Fiatal Elemér barátom ép az imént tett figyelmessé arra, hogy szeretetreméltó háziasszonyunk határozott kívánságára kénytelen volt vázlatához a köznapi élet prózájából meríteni tárgyat; ő most tehát attól tart, és joggal, hogy önnek remek szövegköltészete, ha a régi romantikus regeköltészet tündéries terén mozog, annyira tul fogja szárnyalni költői fölfogásra az ő képecskéit, hogy lehetetlen lesz a valóságot a költészettel összeegyeztetni, ami pedig legelső föltétele az ugynevezett »illusztrált« irodalmi műnek!

A regeköltőnő a zavarba hozó hizelgések ezen egyik leggonoszabbika után, hiába erőlködött néhány szót találni a feleletre; Andódy Elemér pedig némi ildó-mossági szünet után maga vevé most át a szót: — Én jól tudom, mit akar kegyed mondani, mélyentisztelt báró kisasszony! Ön kísérletet akar tenni ezen valóban nagyon prózai vázlataimat magasróptü költői szellemének rózsás ihlete által megnemesíteni, ezen át- és átrealisztikus csekélységek eszményi régiókba átvarázsolni; ah! mélyen tisztelt kisasszony, ne tegye ezt; valóban nem érdemes erre oly fényes tehetséget pazarolni! — s ki tudja, sikerülne-e ez még egy oly lángelmének is, mint a kegyedé? A képek, mint dr. Bernáth ur mondá, valóban az életből vannak véve; talán éppen Bernáth ur, az én szeretett tanárom és mesterem lesz az, akinek tetszeni fog az élet iskolájából, amelyben nálánál senki sem gyakorlottabb közölünk, valamit elbeszélni nekünk és ezen pusztán négy vázlatához összefoglaló csinos kis keretet szolgáltatni!

Az akadémiai igazgató-tanár, aki különben éppen nem valami nagy barátja az elbeszélésnek, ma kivételesen éppen nem vonakodott; s bevárva a háziasszony beleegyezését s a többi vendégek helyeslő nyilatkozatait, készségesen engedett egyik legjobb s legtehetségebb tanítványa kívánságának, s ezen előzmények után ekképen kezdé beszédét.

— Mivel a kis történetkét, melyet el akarok beszélni, nem szeretném névtelenül bocsátani világgá, nehogy későbben avatatlanok kereszteljék el illetéktelenül, azért e czímet adom neki:

Az elveszett és fölhalált leány.

(Folytatása következik.)

Egy házitanító emlékeiből.

— Igaz és mulatságos történet. —
(Folytatás.)

A grófné összehuzta szemeit s mormogá: — Fidonc.

A gróf mosolygott.

A nevelőnő ajkaiba harapott.

Alice és Zsiga majdnem hallhatólag nevettek.

Az inas gyors kézmozdulattal elkapta a tányért orrom elől, tiszta tányért tett élémbe s újból felszolgált hussal és zöldséggel. Azt hittem, hogy fejem szétpattan a forróságtól, éreztem, hogy homlokomon izzadságesepek ülnek. Ujra vettem tányéromra — ezuttal egy tőpörödött, szemölcsös ugorkát választottam ki — s ettem, anélkül, hogy mertem volna tányéromról fölpillantani.

A gróf, mint világfi, azonnal beszélgetni kezdett nejével a szép rózsákról, melyek jelenleg a kertben teljes virágzásban vannak.

— No én egész életemre nevetségessé tettem magamat! gondolám magamban.

A marhahus után kelkáposztát hoztak borjuszettel, mit szerencsésen elköltöttem. Ezután jérce-pecsenye jött, melynek csontjai nekem sok dolgot adtak. Gondolám magamban: — Hát ennek az ebédnek nem lesz már vége? Nem, még felfújt jött málnaszörppel. Azután apró tányérokat adtak s egy tált hordtak körül valami fehér étellel, mit én tejes riskásának gondoltam. Vettem belőle jócskán tányéromra, a kanalat a számhoz vittem és — önkénytelenül elkiáltottam magamat: fogaim és szájpadrólom majd megfagytak a hidegtől!

— Kitűnő ma ez a vanília-fagylalt, jegyzé meg gúnyosan a grófné.

Fagylalt? Én ennél a fagylaltnál valóságos kánikulai hőséget éreztem. És hozzá még egész Montblancot vettem tányéromra, melyet most be kellett gyomroznom.

— Sikeri kisasszony, mondá a grófné, emlékszik még Szilvay huszárhadnagyra, ki mindig azt mondá: »Gletscher-módra érzem magamat?«

A kisasszony igent mondott s egy pillantással takarította tányérom tartalmát.

Gyómrom egészen gletscherszerű lett.

A fagylalt után kenyér, vaj és sajt jött: azután imádkoztunk. Az asztaltól fölkeltünk, az inas fekete-kávét hozott, melyet állva ittunk meg.

A gróf ezután így szólott hozzám:

— Hámosy ur, sétáljon most egy kissé a gyermekekkel és Sikeri kisasszonynyal a kertben s tekintse meg új lakhelyét. A séta után szabad ön s a vacsoránál valószínűleg újra találkozunk.

A gyermekek ugrándozva és örvendve hozták kalapjaikat; Sikeri kisasszony egy fátyollal bevont lehajló pásztorkalapot tett fejére, mely bájolóan állt neki, s mind a négyen a kertbe mentünk.

A nevelőnő kézen fogta tanítványát s előre ment; hátra sem nézett, hogy vajjon utána ballagok-e én tanítványommal. Többször hákogtam, hogy társalgást kezdjek vele, de nem volt bátorságom hozzá.

Végre egy kis toronyhoz értünk, mely a kertnek szögletében állott.

— Ez a messzelátó, mondá Zsiga. Menjünk föl tanító ur, nagyon szép kilátás van onnan.

Fölmentünk a csigalépcsőn, melynek utolsó fokai egy ajtóhoz vezettek; mint legerősebbnek a társaságban, az ajtót nekem kellett fölemelnem. Ezen kötelességet készséggel teljesítettem, a kis társaság a toronyfokon volt s az ajtót újra leeresztettem.

Fönn gyönyörű kilátás nyílt. Nekibátorodtam s így szóltam Sikeri kisasszonyhoz: — Mily szép tájkép! Amott az ódonszürke kastély a zöld lombkoronák között, lábaink alatt a szingazdag virágos kert s távolabb az ezüstszalagként hömpölygő folyó, mely tetszetős kanyarulatokban smaragzöld réteken át tekerőzik! Nagyon szeretem nézni a folyó folyását, mert eszembe juttatja, hogy — hogy az emberi élet képét tárja elénk...

— Egészen új és szelleműs gondolat! jegyzé meg gúnyosan Sikeri kisasszony; feladványul fogom adni Alicenak.

Roppantul együgyűnek tüntem föl magam előtt s kérdeztem a fiatal gróftól, hogy mi a neve a távolban látszó falunak.

— Az Rozsfalva, mondá Zsiga, ahol tanító ur azt hitte, hogy a mi megyés püspök urunk tiszteletére kitűzött zászlók és koszorúk a tanító urnak szólnak.

Sikeri kisasszony úgy találta, hogy fenn kissé meleg van, én pedig a levegőt nagyon forrónak találtam. Elhatároztuk tehát, hogy lemegyünk.

Udvarias lovaghoz illően lehajoltam, hogy az ajtót emeljem föl. A mai nap szerencsétlensége azonban még nem ért véget. Amint lehajolva, a nehéz ajtót fölemelni ügyekeztem egy roppanás hallatszott, s azon ruhadarabban, melyet szemérmes angolnők kimondhatatlannak tartanak, hátul egy nagy repedés mutatkozott. Zavardottan, megszeppenülve, bosszankodva, különösen azért, mert a kis gróf hangosan nevetni kezdett, hirtelen föl-emelkedtem, anélkül, hogy az ajtót fölemeltem volna.

Azonban mégis ki kellett nyitni. Testem előrészt fordítottam tehát a kis társaság felé s fölrántottam az ajtót. A messzelátóból eltávoztunk, én ugyan részéről nem dicsőséggel! A séta örömeinek reám nézve vége lett.

Visszamenet a kastélyba aggodalmasan ügyekeztem kabátom lebbentyűit összetartani, melyeket a gonosz szél egyre szét akart lebbenteni; pedig ez nagyon fatális dolog volt reám nézve, minthogy ezuttal Sikeri kisasszony Aliceszal mögöttünk jötték.

A kastélyba érkezve, a legelső inast, kit találtam, félrehívtam s közöltem vele szerencsétlenségemet.

— Kijavíthatják nadrágomat? kérdém tőle.

— Oh igenis, felele az inas, ha tanár ur mármás nadrágot méltóztatik fölvenni.

Éreztem az egész gunyt, melyet a gőgös inas a más szóra fektetett s dadogva mondám:

— Tudja, hogy börtöndöm... Ha szives lenne nekem tűt és czeránát szerezni...

— A tanár ur még sem tudná azt megvarni; felele a szolga. Tessék csak a nadrágot éjjelre künn hagyni, majd gondoskodni fogok róla, hogy ki legyen holnapra igazítva.

Ugy rémlett előttem, mintha a gögös szolga a tanár szót szükségtelenül tulságosan megnyomta volna.

Szobámba mentem, leheveredtem dagadó kerevetemre s rágyujtottam egy két krajczáros szivarra. Nyolcz óra felé az öreg inas — kinek közben legyen mondva Tyukkaparó Miska költői neve volt — vacsorára hitt.

(Vége következik.)

TÁRCSA.

Egyházmegyéink évkönyvei.

Évkönyveknek nevezem és nem névkönyveknek. Azáltal nyernek egyházmegyéink schematismusai tudományos érdeket és tartalmat, hogy be nem érik az illető dioecesis papságának névlajstromával és személyzeti állásának feltüntetésével. S még legsoványabb schematismusunk is felöleli egyházmegyéjét közigazgatási tagoltságában: fő és alesperességek és plébániák szerint, feljegyzik az egyes plébániák és esperesi kerületek hívóinek és iskolás növendékeinek létszámát. A legtöbb évkönyv érdekes feljegyzéseket tartalmaz a püspökség, a káptalan, az egyes plébániák történetéből; felöleli a megye püspökei, nagyprépostjai és kanonokjai sorát chronologikus egymásutánban és többé-kevésbé kimerítő adatokat nyújt a megyei papság életrajzához.

Egy darab országisme, statisztika és egyháztörténelem van letéve minden egyházmegyei évkönyvben. Különösen nagybecsű az elkövetkezendő időkre. Mit nem adna korunk történettudománya egy ily schematismusért az előző századokból! Mily serényen át meg átbuvárolt kincses bányáját képezné a művelődés és egyháztörténelmi, földrajzi és közigazgatási adatoknak!

Egy nagy államtudós mondása szerint, a statisztika megállapított történelem és a történelem folyó statisztika. Kétségkívül szellemdus, bár nem teljesen igaz definitio. Az emberiség multjának vezéreszméi és irányadó mozgalmái, a szellemi irányok emelkedése, elhajlása és lehanyatlása, korszakot alkotó eszmék és férfiak semmiképp sem fejezhetők ki a statisztika csoportosított számadataiban. A történelem nem csak »numerál«, de főleg »ponderál«. Ép ezért valamint a mult időknek a tökély legmagasb fokáig kimerítő, szabatos és teljes statisztikájából hozzátvetőleg sem lenne amaz idők történelme megszerkeszthető: tudományos eszme magaslátán álló történelemből sem volna kifejtethető a megfelelő kor statisztikája. Mindazáltal nyomósan összefügg a két tudomány. A történelem ismerete intensív magyarázatot nyújt a statisztika adataihoz. Míg ezek viszont visszavetett fényökkel vajmi gyakran világot gyujtanak a historiai adatok homályaiba.

Ez bizonyos. Noha némely tulhajtó tudósok nézete, kik a mindenség történetét nem tekintik egyébként egy ezredévek óta nagyszerű és apróbb tényezők által folytatott óriási számtani művelettel, nem kevésbé paradox és félszeg a jó pythagoreusok gyermekreg rendszerénél, mely az összes mindenséget némely önkénytelen felvett mennyiségből próbálkozott meg vezetni.

Ha nem óvakodnám a metaphysikai kifejezések fellengzéseitől, a történelmet a mennyis minőség, a statisztikát a minős mennyiség tudományának mondanám. Mint a minőség és mennyiség, ezek is kölcsönható fogalmak, de a távolról sem azonosak.

Bocsánat e hosszabb elméleti kitérésért. Ha nem is tarto-

zott szorosán a cikk keretébe, de tán megmagyarázza, miért tartom egyházmegyei évkönyveink történelmi és statisztikai adatait oly jelentőségeknek.

A magyar katolika egyház történelme mind máig az eljövendő időktől várja megíróját. Nem kicsinylem Lányi Károly uttörő érdemét. De egy Macaulay tehetsége is hajótörést szenvedett volna vállalkozása nehézségein akkor, midőn a magyar egyház nyolczszázados történelmére nézve a kellően egybegyűjtött adatok sem állottak készen a feldolgozásra.

Biztosak lehetünk abban, hogy Michel Angelo sohasem fog szent Péter bazilikája építéséhez, ha neki, az alkotó művészeknek kellendett a szükséges köveket kifejtenie és egybehordania.

A magyar kath. egyház történelme ép úgy, mint az országé, magasabb értelmében mindmáig az adatgyűjtés stádiumában áll. Ez adatgyűjtés munkájának derék részét végzik történelmi és statisztikai dolgozataikban egyházmegyéink évkönyvei.

Valamint az egyházmegyék összesége képezi a magyar kath. egyházat: ép így az egyházmegyéknek egy alkotó kéz által összefoglalt történelméből alakul meg majdan a magyar egyház történelme. És nem lehet átfogó és teljes az egész, míg egyes részeinek multja homályban dereng.

Seitovszky hercegprimás, midőn Török Jánossal »Magyarország Primásá«-t megíratá, Simor bibornok hercegprimás a Knauz kanonok által gonddal egybeszerkesztett »Monumenta Ecclesiae Strigoniensis Historica« közzétételével, az ország főpapjai a Vatikánnak Magyarország egyháztörténetére vonatkozó okmányai egybegyűjtése és kinyomatásával, Lipovniczky István nagyváradi, Ipolyi Arnold besztercei, Pauer János székesfehérvári püspökök egyházmegyék történetével ép oly czéludatos, mint értékes előmunkát végeztek és végeznek egy magyar egyháztörténelem érdekében.

A váci egyházmegye történetét még a mult században megírta Dezericzi s java részben újból kidolgozta Bednár József; a pécsiét megírta Koller Ignác. Legtöbb egyházmegyének azonban nem akadt eddig Ipolyija, Pauerje, Dezericzije vagy Bunyitajja. A mely dioecesisnek történelme még nincs megírva, ott a schematismusok czélszerűen egyengethetik utját: az e részben szerencsésebb megyékben mintegy folytatják és kiegészítik a megírt megyei históriát. Kivált ha oly kiváló tudományos értekezéseket adnak a megye multjából, amilyent a kalocsai schematismus Fraknoi Vilmos tollából hozott vagy oly gonddal szerkesztvék a megye összes plébániáinak történetére, mint az erdélyinek Kolosi Antal, gyulafehérvári kanonok által összeállított 1882-ik évi évkönyve.

Az oly kitünő dolgozatok, mint Balássy Ferenc és Kandra Kaboséi ismétlén foglalnának helyet azon egyházmegye történetében, amelynek multjára, egynémely homályos részében fényt derítenek.

Egyáltalán a magyar klerusnak e téren időnkben annyi a hivatott és jeles tehetségű munkása, hogy egyértelmű fensőbb buzdítás és pártfogás mellett, némi erőfeszítéssel, vállvetett erővel nagyot lennének képesek végezni a magyar egyháztörténelem érdekében. És ha tervszerűen megindulna mindütt az adatgyűjtés nagy munkája, nem tartanánk lehetetlennek, hogy szent István egyháza a maga történelmével jelenék meg Magyarország centenariumán. Valóban ez volna a legméltóbb ünneplés, e historiai napon, a magyar egyház részéről, mely érdekeinek, multjának, intézményeinek, szereplésének közel kilencz százados szála által egybe van növe Magyarországgal, melynek nagysága és hanyatlása, gyászja és dicsősége egyszersmind az övé!

(Vége köv.)

RÖVID HIREK.

* **József főherceg ő fensége** családjával f. hó 3-ikán Esztergomba rándult a bibornok herceg-primás ő eminenciája látogatására. A magas vendégeket az esztergom-nánai indóházánál ő eminenciája és a főkáptalan részéről Majer István és Pellet József kanonok urak, a vármegye részéről az alispán, a város részéről a polgármester és városkapitány fogadták; a biboros herceg-primás papságától környezve, a primási palota lépcsőjénél fogadta magas vendégeit, kiknek palotája legdiszesebb termeit bocsátá rendelkezésük alá. Vasárnap — tiszteletükre diszebédet adott, a főkáptalanon kívül a hatóságok fejei voltak hivatalosak. A fenséges főhercegi család meglátogatta az apácák nevelőintézetét s megtekinté a bazilika és a primási palota műkinceseit.

* **Egyházi kitüntetések.** A király ő Felsége B a r t s Ferencz erdélyi székesegyházi nagyprépost és püspöki helynöknek a közügyek körül szerzett érdemei elismerésül a III-ad osztályú vas-korona-rendet, M ö l l e r Ede apát, brassói plébánosnak az egyházi téren és a közügyek körül kifejtett érdemei elismerésül a Ferencz-József-rend lovagkeresztjét adományozta.

* **Bárai rangátruházás.** Báró Majthényi László Paczolay Jánosnak és neje szül. báró Majthényi Kamillának Antal nevű fiát örökre fogadta s ő Felsége az örökre fogadás tényére vonatkozó szerződést jóváhagyván, az örökre fogadott Paczolay Antalra a Majthényi-család nevét, előnevét, bárói rangját és czimerét kegyelemből átruházta.

* **Mindszente napját** fővárosunk a szokott megható kegyelettel ülte meg. Délelőtt a templomokban végzék a hívek ajtatoságukat, délután pedig benépesíték a temetőket, melyekben a kegyeletes megemlékezés és a gyöngéd szeretet és tisztelet érzelmei a sirokra tett ezer és ezer szebbnél szebb koszorúkban és mécsekben nyertek kifejezést. Csak a késő est vetett véget a sirok látogatásának, midőn az utolsók is távoztak onnan, hol a jobblétre költöztek aluszzák csendes álmukat s nyugosznak az Urban, várva a feltámadást.

* **Gyurcsek János,** a nemrég elhunyt nyitrai apát-kanonok s z á z e r f r i t o t hagyományozott végrendeletileg a páli sz. Vinczéről nevezett apácák felügyelete alatt Trencsénben fölláttatandó leányiskolára. Legyen áldott emléke.

* **Somhegyi József** apát főthi plébános a budapesti első gyermekmenhelynél tett régibb nagyobb alapítványát ujabban 100 forinttal gyarapította.

* **A budapesti két kath. legényegyletnek** magas vendégek volt. Ugyanis ft. dr. G r u s c h a Antal tábori püspök ur ő méltósága, az ausztriai kath. legényegyletek központi elnöke, szerencsétlen látogatásával. Ő méltósága élénk érdeklődéssel szemlélt meg mindent s meleg buzdító szavakat intézett az egylet tagjaihoz. Megjelent a temetőben is, midőn az egyleti tagok Mindszente napján testületileg kivonultak bold. emlékeztető elnökük, Szabóky Adolf és elhunyt tagtársuk, Csepreghy Ferencz sirjához, hogy kegyeletüknek kifejezést adjanak.

* **A pannonthalmi sz.-Benedek-rend névtára** 1883/84 tanévre megjelent s kiemeljük belőle a következő részleteket. A rend protektora: főmagasságu és ft. Bartolini Domonkos szent Márkról nevezett biboros áldozópap. Magyarországi főapátja nagyméltóságu és főt. K r u e s z K r i z o s z t o m J á n o s val. bel. titk. tanácsos. A pannonthalmi sz. Benedek-rend létszáma 3 apát, 142 áldozó pap, 3 ünnepélyes fogadalmas szerpap, 16 egyszerű fogadalmas növendék, 12 minden fogadalom nélküli növendék és 6 novícius. Ezek közül tudományos téren működik 6, a tanítás terén összesen 78, lelképásztorkodással foglalkozik 34, gazdasági

téren működik 8, egyéb tisztségben 20. A rend vezetése alatt áll: 1 főiskola 37 tanulóval, 3 főgymnasium 1108, 3 kis-gymnasium 483 tanulóval. Plébánia van 22, fiók-község 66, templom és kápolna 35, a rend kegyurasága alá tartozik 29 község. A főapát-ság területének összes lélekszáma 36.739, ebből a kath. hívek száma 27.683.

* **Halálozás.** Volkmann Róbert világszerte ismert zeneköltő s a magyar zeneakadémia tanára, mult hó 30-ikán életének 65. évében, szélhűdés folytán hirtelen elhalt. Temetését a zeneakadémia rendezte s az elhunyt zeneköltő végtiszteletén számos és fényes közönség volt jelen.

* **Bonnechese bibornok,** roueni érsek, f. évi okt. 28-án elhunyt. A boldogult született 1800. május 30-án Párisban. 1848-ban carcassonei, 1855-ben evreuxi püspökké, 1858-ban roueni érsekké lett, végre 1861. december 21-én bibornoki méltóságra emelkedett. * **Matejkónak „Sobieski Bécs alatt“** czimű festményét külön küldöttség fogja ünnepélyesen átadni a pápának. * **Kétszáz emberi csontvázat** találtak Cavagno faluban. Felső-Olaszországban, egymás mellett fekvő 30 centiméternyi távolságra. A csontvázak mellett vas- és bronz-fegyverek, hosszú tűk, gazdagon díszített fűgők, más bronzszerek, szarvas-agancsok, ökörszarvak, kutya és mammut csontok voltak. * **A jávai katasztrófa** áldozatainak száma, mint Bataviából írják, nem több 25,000-nél. A rémület első napjaiban túloztak csak annyira, hogy 50,000 söt 100,000 halottat emlegettek. Most kiderül, hogy az elveszetteknek hittekből sokan a sziget belsejébe menekültek a vulkántűz és tengerár elől. De így is rettentő az áldozatok száma; 25,000 ember halálát okozó katasztrófát alig emlit a történelem.

IRODALOM.

— Az Aigner Lajos által kiadott **Nemzeti könyvtár**-ból megjelent a 136—140 füzet, melyekben Szemere Miklós öszses műveinek 1—3., Sárosy Gyula színműveinek 2. és Balogh Zoltán műveinek 4. füzetét veszszük. A pártolásra méltó vállalatból havonként 2 füzet jelenik meg. Előfizetési ára egész évre vagyis 20 füzetre 7 frt 20 kr, félévre 3 frt 60 kr. Egyes füzet ára 30 kr.

— Megjelent s beküldetett: **István bácsi naptára,** vagyis családós házigazdáknak és gazdaszonyoknak, népnevelőknek, helységi elöljáróknak, iparosoknak és földművelőknek való képes kalendárium 1884-ik évre. Alapítá Majer István, szerkeszti Köhalmi Klimstein József. Bő és változatos tartalommal, legjobb nevű katolikus írók tollából, számos képpel. A díszesen kiállított naptár ára füze — 50 kr. Megrendelhető a kiadó Franklin-társulatnál, valamint minden könyvárusnál és könyvtárnél.

— **Jelentés.** Tíz intentióért. „**A bold. szűz Maria tisztelete a kath. anyaszentegyházban**“ czimű és a budapesti tud. egyetem ft. hittani kara által 800 forinttal jutalmazott munkámmal, melynek ára 3 frt 50 kr. — **kilencz intentióért** pedig „**A kulturharc és a római pápa tévmentessége**“ czimű pályanyertes művemmel (ára 3 frt) bérmentve szolgálhatok a ft. kath. áldozár uraknak. A megrendeléseket hozzám, Bogácsra kérem intézni. Kelt Bogácsra (u. p. helyben, Borsod megyében) 1883. nov. 3-án S u l l a y I s t v á n, s. k. bogácsi lelkész.

— Megjelent: **Reformatorenbilder, historische Vorträge über die Reformation und Martin Luther,** von dr. Konstantin Germanus. Freiburg, in Breisgau. Heder'sche Verlagshandlung. »1883« 337 lap. Ara 4 márk.

E mű tömérdek eredeti forrás, ezek közt Luther és kortársai művei nyomán adja elő a kath. és lutheranus reformáció történetét rendkívül vonzó irányban. Aki e művet olvassa, tiszta képet szerez magának a valódi reformatorokról, Lutherről és művéről. Mondhatni páratlan mű az irodalomban. Az európai sajtó már is szeltében magasztalja. Magyar fordítása fölötté kívánatos volna, különösen hazánkban, ahol a vallás és erkölcs kérdéseiben oly sok ferde félfogással találkozni. — y—

Gyári jelentés.

Alulírott amerikai gyár, melynek kitűnő gyártmányai s eredeti Singer-féle varrógépei Magyarországon minden nevezetesebb városban eladatnak, nehogy a közönség jóhiszeműsége kizsákmányolva, részint a közönség, részint pedig a gyár érdekében kötelességének ismeri azon külső megismerető jeleket felmutatni, melyek által e gyártmányok Németországban vagy Baselen készült varrógépektől megkülönböztethetők.

1. Minden eredeti Singer-féle varrógép aranyozott betűkkel teljes egészéket viseli: „The Singer Manufacturing Co.” — míg az utánzott varrógépek karján rendszerint ilyenféle írás áll: „New Singer Maschine.”

2. Minden eredeti Singer-féle varrógép a kar oldalán aranyozott kereskedelmi helyeket visel a következő felirattal: „The Singer Mfg. Co. N.-Y.” és „Trademark”, míg a hamisított Singer-féle gépeknél rendszerint, hogy a közönség annál bizonyosabban felismerhesse, hasonlóképen, különféle felirattal egy sarga kereskedelmi bélyeg látható, de leggyöribben e szó található rajta „System”, mely az apró betűk miatt alig olvasható.

Azon tisztelendő urak, kik hajlandók közreműködésük által székelyok ipartevőkességét emelni, és kevésbé vagyos egyéneknek (családok vagy iparosok számára) részletzetes mellett egy jó varrógép beszerzésére segítséget nyújtani, tisztelettel kérem, miszerint kezes czímeket az alulírt budapesti czegegel tudatni sziveskedjenek, hogy az ajánlathoz szükséges arjegyzékek és egyéb nyomtatványok ingyen és bérmentve való alküldése eszközöltessek.

The Singer Manufacturing
New-York, Union-Square 34.
Magyarországi főraktár: Budapest, (várczi-utca.) (2-10.)

Lajos József nagyhantosi pléb.	3 15	frt. kr.
Nagy Antal alesperes, apátfalvi pléb.	22 5	
Várady Ferencz németsághi pléb.	12 60	
Gödér István rozsnói főgym. tanár.	107 10	

HIRDETÉSEK.

JÓTÉKONYCZÉLU SORSJÁTÉK.

A szolnok-dobokamegyei

MAGYAR NEMZETI SZÍNHÁZ-TÁRSULAT

által DEÉSEN rendezendő

arany- és ezüst-sorsolás

főnyereménye **2000** forint értékű,

2 nyer. a 500 frt 1000 frt | 2 nyerem. a 150 frt 300 frt
továbbá 795 nyerem. 4700 frt értékkel.

Összes nyeremény értéke 8000 forint.

A gyönyörű nyereménytárgyak:

GRANICHSTÄDTEN TESTVÉREK

ékszereszeknél.

Budapest, Kristóf-tér 2. sz. alatt megtekinthetők.

Ugyanott sorsjegyek 50 kr-ával kaphatók. 1-2

Társulati Értesítő.

KIMUTATÁS

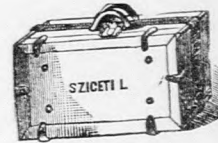
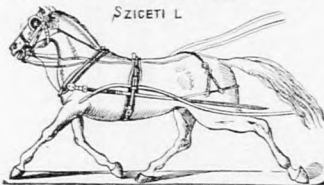
a Sz.-István-Társulat igazgatóságához beküldött pénzokról.

Ondriszib János vágufalusi pléb.	3 15	frt. kr.
Juriss Mihály cz. kanonok esp. privigyei plébános.	34 65	
Kisfaludy Zsigmond illésházi pléb.	27 5	
Haskó József dunaszerdahelyi pléb.	44 10	
Lajos József nagyhantosi pléb.	34 40	
Biloveszky Endre kassai papnöveldei tanulm. felügyelő.	29 25	
Gyurinka Antal nagykőrösi pléb.	9 45	
Laudon Sándor ungvári elemi főtanító.	155 35	
Dr. Kun László esperes apátfalvi pléb.	15 75	

Szigeti Lajos
szij- és nyereggyártó.

SZICETI L

Ajánlja jól berendezett szijgyártó-üzletét, melyben minden a szijgyártói szakmába vágó czikknek a legjutányosabb áron jól elkészítve kaphatók. Kaphatók jó minőségű nyergek, utazó bőröndök, vadász- és utitáskák, különféle erős varrott szivar- és pénztárczák, hajtó- és lovagló ostorok, de különösen kocsizó

lőszerszámok ezüst-, nickel-, packfong-, talmiréz- és fekete veretekre, valamint erős ígáshámok is nagy választékban. Finom angol löpökroczok, takarók, angol lögyögszerek, Nemencek és Tirska-féle bőrkenőcs, bőrlakk, veretkiszívó valamint istálló-szerek jutányos áron szerezhetők meg.

Minden e szakmába vágó javítások elfogadtatnak s vidéki megrendelések levél által a legpontosabban kiszolgáltatnak.

Képes árjegyzék kívánatra bérmentve küldetik. (9-10)

Üzleti helyiség: Budapest, VIII. ker., Muzeum-körút 10. a nemz. muzeum mellett.

WALSER FERENCZ

első magyar gép- és tűzoltószerek-gyára, harang- és ércöntőde,

Bu lapesten, Rottenbiller-utca 66. szám,

ajánlja a magas episcopatus, egyházatyák és gondnokoknak rég emmálú és legújabbban a korszellem igényeinek mindenképen megfelelőleg berendezett, hazánk legnagyobb

harangöntődjét

jó csengésű, zenészeti összhangu harang-csoportok és egyes harangok készítésére legfinomabb ércből.

Különösen figyelemmel, a magas kormáng által szabadalmazott vaskoronára, és minden dörzöléstől ment tengelyágyaira, melyek által a harangok forgathatók, ennél fogva a megrepedéstől óva vannak, könnyen lödülhetők, a haranglábat nem rázkódaltják, egyszersmind a hang teljes kiterjedését, mélységét és a orony szüládságát lehetősiük.

Költségvetések és képes árlapok kívánatra díjmentesen küldetnek.

